

Zöltség

Európai piaci tendenciák

Az EU zöltség- és gyümölcs piacára jelentős hatást gyakorolt a Németországban 2011 májusában kitört E. coli pánik, mivel a friss zöltség- és gyümölcsfélék iránti fogyasztói bizalom megrendült. A válság idején nagy mennyiségű friss árut kellett megsemmisíteni, ami a termelők bevételeinek csökkenését eredményezte. Az Európai Bizottság júniusban lehetővé tette a válság által leginkább érintett termékek (paradicsom, salátafélék, uborka, étkezési paprika és cukkini) piacról történő támogatott kivonását. A kártérítési keretet 227 millió euróban határozták meg, amelyből Spanyolország 71, Lengyelország 46, Olaszország 34, Magyarország 1,5 millió euróval részesült. A helyzetet tovább nehezítette, hogy Oroszország növény-egészségügyi indokokra hivatkozva importtilalmat rendelt el az Unióban termelt zöltségfélékre. Ezek együttesen az európai piac telítődését, és a zöltség- és gyümölcsfélék termelői árának csökkenését okozták.

Az EU legnagyobb dinnyetermelő tagállamai közül Spanyolországban 14 ezer hektáron, Olaszországban 12 ezer hektáron termesztettek görögdinnyét 2011-ben. A görögdinnye érését Észak-olaszországban és Spanyolországban is júliusra időzítették, ami túlkínálatához vezetett az Unióban. Ugyanakkor a dinnye iránti kereslet lanyhult az átlagosnál hűvösebb nyár, valamint az E. coli pánik hatása miatt. A Közösségen belül és kívül is bőséges volt a görögdinnye kínálata, és a jelentős mennyiségben, alacsony áron érkező görögországi dinnye is nehezítette az olasz termelők helyzetét. Görögországban 10 százalékkal bővült a dinnye termőterülete 2011-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A FAO adatai szerint az ezredforduló óta több mint 60 százalékkal nőtt az ukrajnai dinnyetermelés, amely megközelítette a 630 ezer tonnát.

Becslések szerint a világ ipari paradicsom termése 37,2 millió tonna volt 2011-ben, ami csupán 1 százalékkal maradt el a 2010. évitől, de 12 százalékkal a 2009-ben betakarított mennyiségtől. Az EU paradicsom-termelésének döntő hányadát Olaszország és Spanyolország adja. Olaszországban az előző évinél 11 százalékkal kevesebbre, 4,5 millió tonnára becsülték a 2011. évi termést. Harmadik országból 456 ezer tonna friss paradicsom érkezett 2011-ben a Közösségbe. Jelentős frissparadicsom-beszállító Marokkó, ahonnan 9 százalékkal bővült (334 ezer tonnára) az EU behozatala. A kereslet csökkenése, valamint Oroszország júniusi embargója túlkínálatához vezetett az Unióban, ami a paradicsom termelői árának csökkenését okozta.

A vezető frissparadicsom-exportőr, Spanyolország 2011 júniusában 40 százalékkal kevesebb (21,3 ezer tonna) paradicsomot értékesített. Hollandiában csaknem 800 ezer tonna paradicsom termett, és az ország kevesebb paradicsomot szállított Németországba 2011 júniusában, mint egy esztendővel korábban.

Az EU legnagyobb zöldséppaprika-termelő tagállamai Spanyolország, Hollandia, Olaszország és Magyarország. Spanyolország zöldséppaprika kivitele 9 százalékkal (485 ezer tonnára) bővült 2011-ben az egy évvel korábbihoz képest. Ugyanakkor 2011. június-júliusban az uborkabotrány miatt visszaesett a kereslet a spanyolországi paprika iránt, így 20 százalékkal kevesebbet exportáltak. A korszerű üvegházi termesztésnek köszönhetően március és november között Hollandia uralja az Unió piacát. Hollandia 392 ezer tonna paprikát értékesített az EU belső piacán 2011-ben, szemben az egy évvel korábban külföldön értékesített 358 ezer tonnával.

Hollandiában a vöröshagyma vetésterülete 5 százalékkal 23,4 ezer hektárra nőtt 2011-ben az előző évihez képest, a termésátlag 50-55 tonna/hektár körül alakult, a termés meghaladta az 1,3 millió tonnát. Ausztriában 10 százalékkal nagyobb területen, 4 ezer hektáron, 45 tonna/hektár termésátlag mellett 200 ezer tonna vöröshagymát termesztettek 2011-ben, aminek kétharmadát exportra szánták. Németországban 8,2 ezer hektár a vöröshagyma termőterülete, az ausztriaihoz hasonló termésátlaggal lehet számolni. Lengyelországban 750 ezer tonna körül várták a vöröshagyma termését, szemben a jelentős terméskiesést (583 ezer tonna) eredményező 2010. évvel. Az EU-ban a kedvező 2011. évi termés miatt csökkent a vöröshagyma termelői ára a 2011/2012. évi szezonban.

Kelet-Európában bővült a káposzta vetésterülete 2011-ben. Lengyelországban a fejes káposzta termése 160 ezer tonnával haladta meg az előző évben betakarított mennyiséget (1,25 millió tonna). A bőséges kínálat hatására a fejes káposzta termelői ára jelentősen csökkent. Hollandiában az esős időjárás miatt 10-20 százalékos terméskiesést becsültek.

Közép-Kelet-Európában bővült a sárgarépa vetésterülete. A Lengyel Mezőgazdasági és Élelmiszer-gazdasági Intézet szakértői a 2010. évihez képest 35 ezer tonnával többre, 850 ezer tonnára becsülték a sárgarépa termését Lengyelországban. Franciaországban a sárgarépa termőterülete 1 százalékkal 8,8 ezer hektárra, a termése 1 százalékkal 334 ezer tonnára nőtt 2011-ben. Ukrajna Európa legnagyobb sárgarépa-termesztője lett 2011-ben, megelőzve Lengyelországot is.

Európában a csemegekukorica betakarítási ideje előtt már kiürültek a raktárak. Franciaországban a vetésterület növekedése (26 ezer ha) ellenére – elsősorban az aszály miatt – csak közepes termés volt. A fagyasztott csemegekukorica legnagyobb exportörének számító USA-ban a 2010. évi túltermelést követően zsugorodott a vetésterület, a termés 69,8 ezer tonnával 1,27 millió tonnára csökkent.

Magyarországi piaci tendenciák

Kínálat

Az AKI Statisztikai Osztálya által vizsgált gazdaságok adatai szerint az összes zöldségtermelés jelentős hányadát adó szabadföldi zöldségfélék termőterülete a tizedével 59 ezer hektárra nőtt 2011-ben az előző évihez képest. Az AKI adatai szerint a csemegekukorica vetésterülete 23,5 ezer hektárra, más források szerint 30-32 ezer hektárra bővült. A vöröshagyma termőterülete 74, a szabadföldi paradicsomé 4 százalékkal nőtt. Ezzel szemben a vizsgált zöldségfélék közül a zöldpaprika termőterülete 5, a görögdinnyéé 7, a karfiolé 15 százalékkal zsugorodott (25. ábra).

Az AKI PÁIR becslése szerint a 2011. évi összes zöldségtermés elérte az 1,6 millió tonnát, ami 40 százalékos növekedést jelent az előző évi mennyiséghez képest (26. ábra). A kibocsátást a piaci árak tendenciája, a szántóföldi vetésterület, valamint a bel- és külpiaci értékesítés alakulása alapján becsüljük. Az egyes zöldségfélék termésének növekedéséhez a termőterület bővülése mellett, a kedvező tavaszi időjárás is hozzájárult. A hajtattott zöldségek esetében a kedvező időjárás

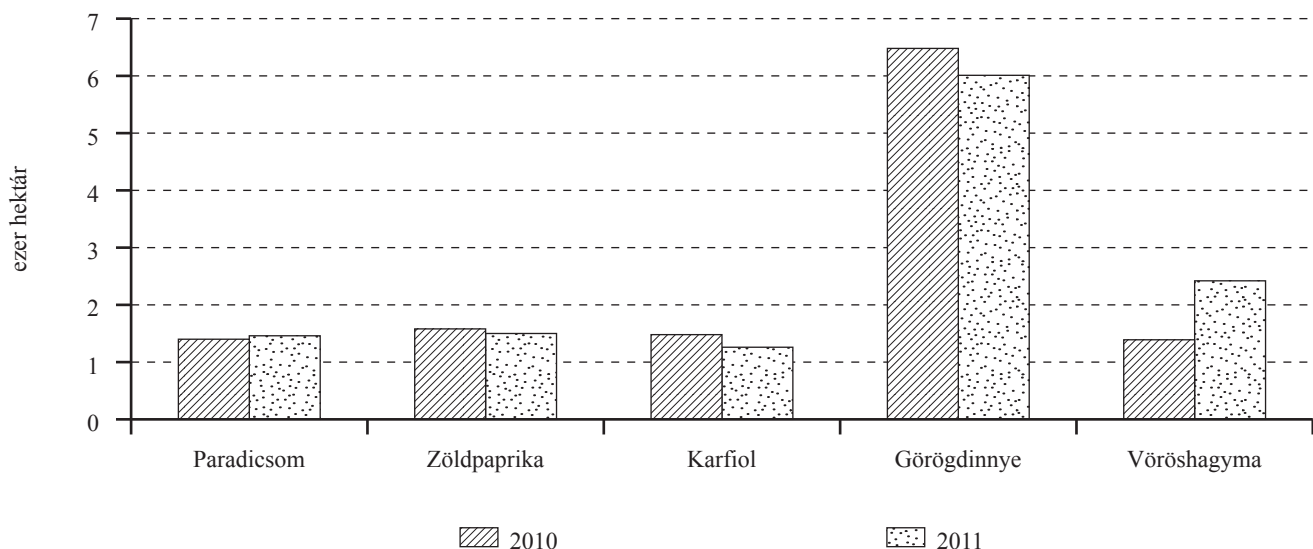
miatt jó terméskilátásokkal indult az év. A 2011. május végén Németországban kitört E. coli pánik fogyasztói bizalomvesztést eredményezett, ami a kereslet drasztikusan csökkenéséhez vezetett. A fogyasztói bizalom lassan állt helyre.

Az AKI adatai szerint a szabadföldi zöldpaprika termése 194 tonnával 23,9 ezer tonnára csökkent 2011-ben. Szakértők szerint a paprika hajtattott felülete 1520 hektárra zsugorodott, ugyanakkor a hozamok javulása miatt a termés 151,2 ezer tonnára nőtt. Az AKI által vizsgált gazdaságokban a szabadföldi paradicsom termése 22,9 ezer tonnával 73,1 ezer tonnára nőtt, amihez hozzájárult a termőterület 6 százalékos, valamint a termésátlag 37 százalékos (50 tonna/hektár) növekedése. Szakértők szerint 1148 hektárról 70 ezer tonna ipari paradicsomot takarítottak be 2011-ben, ami közel a kétszerese a 2010. évi mennyiségnek. A hajtattott paradicsom felülete 450 hektárra csökkent, a termés ugyanakkor megközelítette a 100 ezer tonnát.

A görögdinnye termőterülete 2004 óta a harmadára csökkent, és alig éri el az 5 ezer hektárt. A kedvező időjárás, a kiváló termőtalaj és a korszerű technológia alkalmazása miatt közel 180 ezer tonna jó minőségű görögdinnye termett 2011-ben. A dinnyefogyasztás ösztönzése érdekében támogatást kapott a dinnyemarketing, promóciós programmal igyekeztek javítani a magyar dinnye piaci lehetőségeit. A magyar dinnyét júliustól augusztus végéig üzletláncokban és a médiában is népszerűsítették.

Magyarország évek óta őrzi vezető csemegekukorica-termelő szerepét az EU-ban. A csemegekukoricának kedvezett az időjárás, a hozam 9 százalékkal 15,6 tonna/hektárra emelkedett. A 2010. évi termés kiesést követően, 50 százalékkal több csemegekukoricát takarítottak be tavaly.

25. ábra: Egyes zöldségfajok termőterületének alakulása

Forrás: AKI Statisztikai Osztály, KSH

A vöröshagyma termőterülete 37 százalékkal 2,3 ezer hektárra, a termése 30 százalékkal 54-56 ezer tonnára bővült 2011-ben. A fejes káposzta termőterülete 2,5 ezer hektár körül alakult az előző években, a betakarított mennyiség 2004-től folyamatosan csökkent. Szakértők szerint ugyanakkor 2011-ben több káposzta termett, mint egy évvel korábban.

A belföldi kínálat növekedése miatt a zöldségfélék importja 7 százalékkal csökkent (202 ezer tonnára) 2011-ben az előző évihez képest. A KSH adatai szerint a görögdinnye behozatala a felére (7 ezer tonna) zuhant.

A friss paradicsom importja 12 százalékkal csökkent. Spanyolországból 30 százalékkal (1,6 ezer tonna), Törökországból 63 százalékkal (650 tonna) érkezett kevesebb paradicsom. Ugyanakkor Hollandia 76 százalékkal (2,1 ezer tonnára) növelte az exportját Magyarország felé. A zöldpaprika-behozatal 24 százalékkal csökkent, ezen belül a hollandiai és a spanyolországi import egyaránt 30 százalékkal esett vissza.

A tárolási zöldségfélék közül a vöröshagyma importja 18 százalékkal 11,6 ezer tonnára csökkent. A legnagyobb beszállító Hollandiából 22 százalékkal kevesebb (csaknem 3 ezer tonna) vöröshagyma érkezett Magyarországra. Ezzel szemben Ausztria 9 százalékkal 3 ezer tonnára növelte a beszállított mennyiséget. A sárgarépa importja 9 százalékkal, a fokhagymáé 4 százalékkal csökkent a vizsgált időszakban. A vörös és fejes káposzta behozatala 6 százalékkal 5,2 ezer tonnára csökkent. A káposztaimport általában a belföldi termés 4-9 százalékát teszi ki, a legtöbb káposzta Szerbiából, Macedóniából és Csehországból érkezik. A kedvezőtlen 2010. évi termés miatt a friss, valamint a fagyasztott csemegekukorica behozatala is emelkedett.

Bel- és külpiazi értékesítés

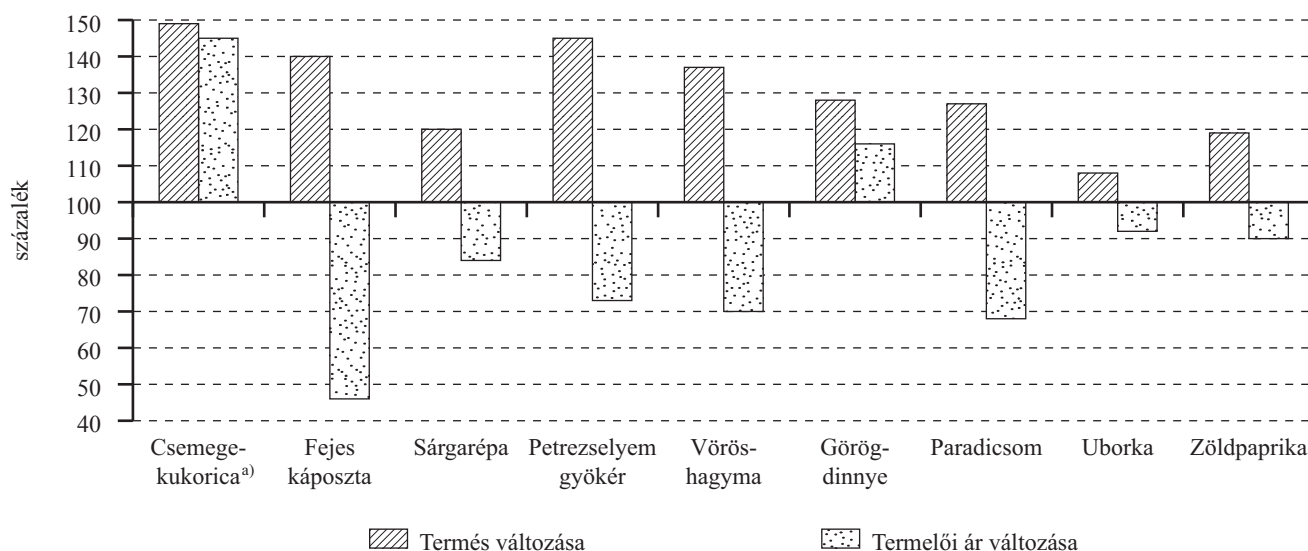
A KSH adatai szerint a zöldségfélék felvásárlása a termés bővülése miatt 12 százalékkal nőtt 2011-ben az előző évihez képest (17. melléklet, 27. ábra). Megjegyezzük, hogy a 2011. évi felvásárlási adatok a tárolási zöldségfélék forgalmát is tartalmazzák, ami a 2010. évi terméssel függ össze. Az ipari célú felvásárlás a teljes felvásárlásnál kisebb mértékben (11 százalékkal) emelkedett. A vizsgált zöldségfélék ipari célú felvásárlása – a zöldpaprika és az uborka kivételével – bővült.

A tárolási zöldségfélék közül a fejes káposzta felvásárlása 37, a sárgarépaé és a fokhagymáé 33, a petrezselyemgyökéré 23, a vöröshagymáé 11 százalékkal emelkedett. A görögdinnye felvásárolt mennyisége ugyanakkor 8, az uborkaé 6 százalékkal csökkent.

A nagymagvú zöldségfélék felvásárolt mennyisége is nőtt, a csemegekukoricáé 3, a zöldbabé 4, a zöldborsóé 6 százalékkal. A csemegekukorica felvásárlási ára 45, a zöldborsóé 22, a zöldbabé 10 százalékkal emelkedett. Az összes ipari célra felvásárolt zöldségféle 70 százalékát e három növény adja, így ez is magyarázza, hogy az ipari célú zöldségfélék felvásárlási ára 7 százalékkal nőtt.

A friss fogyasztásra szánt (hajtított és szabadföldi együtt) paradicsom felvásárolt mennyisége 24 százalékkal 12,2 ezer tonnára bővült, ami a felvásárlási ár csökkenését eredményezte. Szakértők szerint a 2010. évi 35 ezer tonnáról közel 70 ezer tonnára bővült az ipari paradicsom termése, amelynek minősége kiváló. Ez a mennyiség ugyanakkor elmarad a 2008-2010. évek átlagától (76 ezer tonna). A paradicsom ipari célú felvásárlása 30 ezer tonnáról 47 ezer tonnára bővült, a felvásárlási ára 35 százalékkal emelkedett.

26. ábra: A zöldségfélék termésmennyiségének és termelői árának változása 2011-ben (2010 = 100)

^{a)} Felvásárlási ár változása.

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH adatok alapján az AKI Piaci Információs Osztályán készült számítás

A friss fogyasztásra szánt (szabadföldi és hajtattott együtt) zöldpaprikából 19 százalékkal vásároltak fel többet, ugyanakkor az ipari célú felvásárlása 42 százalékkal csökkent. A felvásárlási árak a friss és az ipari felvásárlás esetén is mérséklődtek.

A görögdinnye felvásárlása 47 ezer tonna volt, ami 8 százalékos csökkenést jelent az egy esztendővel korábbihoz képest. A görögdinnye felvásárlási ára 20 százalékkal csökkent 2011-ben az előző évihez képest. Szakértők szerint a felvásárlási árak (26 forint/kg) a termesztés önköltségét sem fedezték. Az értékesítési gondok miatt új rendelet jelent meg, amelyben a dinnyére vonatkozó minőségi követelményeket határozták meg, illetve előírták, hogy ki tevékenykedhet ebben a piaci szegmensben. A forgalomba hozatal során alapanyag-tárolási, tisztítási, osztályozási, gyártástechnológiai, csomagolási, valamint szállítási tevékenységet csak regisztrált élelmiszer-vállalkozó végezhet. Emellett az önkormányzatok kedvezményes árusítási helyeket (városközpontokban, forgalmas helyeken) jelöltek ki a termelők számára.

A KSH adatai szerint a zöldségfélék exportja (friss, fagyasztott, dinnyével együtt) 7 százalékkal 250 ezer tonnára csökkent 2011-ben az előző évihez képest (18. melléklet).

A görögdinnye kivitele 22 százalékkal 46 ezer tonnára esett vissza. A pozitív külkereskedelmi egyenlege évek óta romlik, ezzel együtt volumenében továbbra is az összes zöldségkivitel negyedét adja. A legnagyobb mennyiségben Lengyelországba, Csehországba és Németországba szállítottunk görögdinnyét. Az export

növelése érdekében a termőterületet 7-8 ezer hektár fölé kellene bővíteni, valamint kiváló minőségű termékkel a vevők bizalmát visszanyerni, amihez elengedhetetlen a piaci szereplők összefogása. A jó ökológiai adottságokkal rendelkező termőtájaink, valamint az exportpiacok közelsége megteremtik a lehetőséget, hogy a magyar görögdinnye visszanyerje korábbi pozícióját a világpiacon.

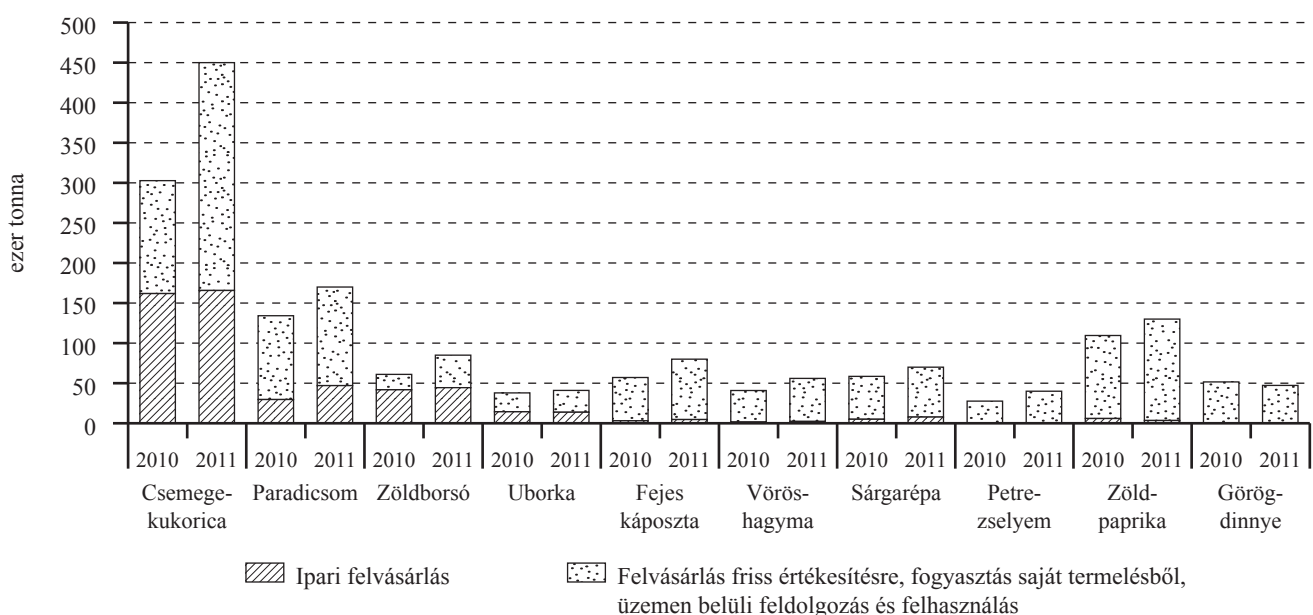
A zöldségfélék kivitelében a második legnagyobb részarányt képviselő étkezési paprika külkereskedelmi egyenlege pozitív. A magyar étkezési paprika exportja 6 százalékkal 23 ezer tonnára bővült 2011-ben, a németországi piacon 57 százalékkal több, 12 ezer tonna friss vagy hűtött terméket értékesítettünk.

Magyarország 58 százalékkal több sárgarépat adott el a nemzetközi piacon 2011-ben, mint egy esztendővel korábban. A vöröshagyma 26 százalékkal, illetve a fejes és vöröskáposzta külpiaci értékesítése 7 százalékkal bővült. A káposztaféléket elsősorban Finnországba, Norvégiába és Svédországba szállítottuk.

A zöldborsó exportjában a fagyasztott termék 15-20 százalékot tesz ki, amelynek kivitele 3 százalékkal csökkent a megfigyelt időszakban. A fennmaradó rész konzervként elsősorban keleti országokba (Oroszország, Ukrajna) szállítottuk. A konzerv zöldborsó kivitele 1 százalékkal csökkent.

Gyorsfagyasztott csemegekukoricából Magyarország az egyik legnagyobb európai szállító. A fagyasztott termék kivitele 15 százalékkal, a konzerv kukoricáé 9 százalékkal csökkent 2011-ben.

27. ábra: A zöldségfélék felhasználása

Forrás: AKI PÁIR, AKI Statisztikai Osztály, KSH

A piaci árak tendenciája

Az AKI PÁIR becslése szerint a zöldségfélék 2010. évi összes termelésén belüli részarányával súlyozott termelői árindexe 2011-ben 15,2 százalékkal csökkent a Budapesti Nagybani Piacon az egy évvel korábbihoz viszonyítva (19. melléklet). A nagyobb kínálat mellett vélhetően a németországi E. coli járvány hatása is érzékelhető volt.

Az AKI PÁIR adatai szerint a Budapesti Nagybani Piacon a belföldi tárolási zöldségfélék közül a sárgarépa, a vöröshagyma, a fejes káposzta termelői ára – a kisebb 2010. évi termés miatt – magasabb volt 2011 tárolási időszakában, mint egy esztendővel korábban. A 2011-ben betakarított tárolási zöldségfélék nagyobb kínálata ugyanakkor alacsonyabb termelői árakat eredményezett. A szabadföldi fejes káposzta ára 55 százalékkal zuhant az előző év hasonló időszakához viszonyítva. A vöröshagyma alacsonyabb áron jelent meg a kínálatban, a felhozatal bővülésével az árak tovább csökkentek. A barna héjú vöröshagyma termelői ára 30 százalékkal volt alacsonyabb tavaly, mint egy évvel korábban. A petrezselyemgyökér termelői ára 27, a sárgarépáé 16 százalékkal csökkent.

Az E. coli pánik hatására május végén és június elején jelentős áresés következett be, és akadozott az értékesítés. A termelők kártérítést igényelhetek a 2011. május 26. és június 30. között bekövetkezett káruk után. Magyarország 4850 tonna zöldségféle után adott be igényt az EU-nak. A kártérítés mértékét a 2007-2010. évek átlagos értékesítési árának 50 százalékában határozták meg.

A paradicsom termelői ára a nagyobb kínálat miatt típustól és mérettől függően 22-48 százalékkal esett vissza. Nyáron szinte kizárólag magyar áru volt jelen a kínálatban, míg az év első felében a belföldi gömb paradicsom mellett spanyolországit is lehetett kapni, a 2010. évinél alacsonyabb áron. A belföldi töltenivaló, édes paprika termelői ára mérettől függően 26-30 százalékkal volt alacsonyabb tavaly, mint 2010-ben.

A belföldi görögdinnye termelői ára a szezon első felében még 36 százalékkal maradt el az egy évvel korábbtól, amihez hozzájárult, hogy a dél-európai dinnyetermesztési ciklus és a magyar összecsúszott. Ugyanakkor a teljes szezont (27-39. hét) 16,3 százalékkal magasabb ár jellemezte. A kigyóuborka termelői ára 11,6, a berakó uborkáé 4,5 százalékkal volt alacsonyabb 2011-ben, mint egy évvel korábban.